

## **TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 20/2001 vp**

### **Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2002**

#### ***Valtiovarainvaliokunnalle***

### **JOHDANTO**

#### ***Vireilletulo***

Eduskunta on lähettänyt 12 päivänä syyskuuta 2001 hallituksen esityksen valtion talousarvioksi vuodelle 2002 valtiovarainvaliokuntaan (HE 115/2001 vp). Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin mukaan valiokunta voi omasta aloitteestaan antaa toimialaansa koskevan lausunnon valtion talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle 30 päivän kuluessa siitä, kun esitys on lähetetty valtiovarainvaliokuntaan.

#### ***Asiantuntijat***

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kauppaja- ja teollisuusministeri Sinikka Mönkäre
- kansliapäällikkö Erkki Virtanen, kauppaja- ja teollisuusministeriö
- pääsuunnittelija Kimmo Halme, Valtion tiede- ja teknologianeuvosto.

### **VALIOKUNNAN KANNANOTOT**

Talousvaliokunta on käsitellyt toimialaansa kuuluvaa pääluokkaa 32, kauppaja- ja teollisuusministeriön hallinnonala.

#### ***Tutkimus ja kehitys***

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomen tutkimuspanos on kehittynyt 2000-luvulla edelleen myönteisesti määrältään ja suhteessa bruttokansantuotteeseen. Tutkimusrahoitus ylitti 4 350 miljoonaa euroa (lähes 25,9 miljardia markkaa) vuonna 2000 ja oli 3,3 prosenttia bruttokansantuotteesta. Ennakoarvioiden mukaan vuonna 2001 saavutetaan 4 700 miljoonan euron (lähes 28 miljardin markan) taso, joka on 3,4 prosenttia bruttokansantuotteesta. Bruttokan-

santuoteosuuksien kansainvälisessä vertailussa Suomi on Ruotsin jälkeen selvästi toisena.

Tutkimuksen rahoitusrakenne on 1990-luvulta lähtien muuttunut siten, että valtion rahoitusosuus on tasaisesti laskenut. Tällä hetkellä se on noin 30 prosenttia, kun se pari vuosikymmentä sitten oli yli 40 prosenttia. Yritysten ja ulkomaisten rahoituslähteiden osuus on kasvanut. Yritysten tutkimusmenojen kasvusta yhä suurempi osa tapahtuu ulkomailla. Suomalaisten yritysten kotimaassa tehtävän tutkimuksen osuus on arvion mukaan vuonna 2001 enää 62 prosenttia, ja osuus pienenee edelleen kahden prosenttiyksikön vuosivauhtia.

Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2002 ehdotetaan tutkimusrahoitukseen noin 1 390 miljoonaa euroa (noin 8,26 miljardia markkaa). Vuoden 2001 varsinaisessa talousarviossa tutki-

musrahoituksen määrä on 1 350 miljoonaa euroa (noin 8,03 miljardia markkaa), joten nimellisesti kasvusta huolimatta rahoituksen määrä pysyy suunnilleen kuluvaan vuoden tasolla.

Valtion tiede- ja teknologianeuvosto on suositellut valtion tutkimusrahoituksen tasoksi 1,04 prosenttia bruttokansantuotteesta, mikä oli suosituksen laadintavuonna 1999 arvioitu rahoituksen taso. Vuonna 2001 valtion rahoituksen ennakoidaan olevan 0,98 prosenttia ja vuonna 2002 0,97 prosenttia bruttokansantuotteesta. Laskennallinen jälkeenjääneisyys suositellusta tasosta on 100 miljoonaa euroa (noin 594 miljoonaa markkaa). Talousvaliokunnan mielestä kehitys on vaarallista. Juuri nyt taantumien oloissa tulisi tutkimusrahoituksella luoda uuden nousun edellytyksiä.

Valtion rahoittaman tutkimuksen painotus muuttuu ensi vuoden talousarvioesityksessä siten, että tutkimusorganisaatioiden, yliopistojen ja tutkimuslaitosten määrärahat kasvavat reaalisesti ja nimellisesti, ja rahoitusorganisaatioiden, Suomen Akatemian ja Tekesin, resurssit vähenevät jopa nimellisesti, jolloin kilpailtu tutkimusvolyymi supistuu. Yliopistojen ja tutkimuslaitosten määrärahojen kasvu selittyy palkkatarkistuksilla ja esityksellä yliopistojen perusvoimavarojen lakisääteisestä kehittämisestä vuosina 2002–2004. Muun muassa Tekesin määrärahat ovat vähenemässä jo kolmantena vuonna peräkkäin, reaalisesti kuusi prosenttia. Myöskään tältä osin talousvaliokunta ei pidä kehitystä tyydyttävänä.

Talousarvioesityksen mukaan opetusministeriön hallinnonala vahvistuu. Sen osuus kasvaa valtion tutkimusrahoituksesta yhdellä prosenttiyksiköllä 41 prosenttiin. Kauppa- ja teollisuusministeriön osuus pienenee lähes kahdella prosenttiyksiköllä 35 prosenttiin. Talousvaliokunta toteaa yliopistojen perustutkimuksen ja tutkijakoulutuksen tärkeyden ja katsoo, että rahoitusosuuksien kehityssuuntaus voi vaarantaa ja hidastaa tutkimustulosten hyödynnettävyyttä ja siten heikentää teollisuuden kilpailuedellytyksiä pitkällä tähtäyksellä.

Kansainvälinen asiantuntijaryhmä on arvioinut valtion tutkimusrahoituksen vuosina 1997–

1999 toteutetun lisäysohjelman vaikutuksia työllisyyteen, talouteen ja yritystoimintaan. Raportissa osoitetaan tehtyjen panostusten hyödyllisyys koko yhteiskunnan kannalta. Asiantuntijaryhmä esitti kuitenkin tutkimusrahoituksen lisäämistä samaan tahtiin myös tulevana vuosina suomalaisessa innovaatiojärjestelmässä olevien puutteiden korjaamiseksi.

Talousvaliokunta pitää huolestuttavana suuntauksena sitä, että julkisen tutkimusrahoituksen osuus koko kansallisesta rahoituksesta on laskenut samalla, kun yksityinen rahoitus kohdistuu entistä enemmän ulkomaille. Valiokunnan mielestä on tärkeää, että tietoteollisuuden tutkimuksen ja sitä palvelevan koulutuksen ohella turvataan myös muiden alojen kehitysedellytykset sekä alueelliset tarpeet, joilla osaltaan tasapainotetaan alueellista kehitystä. Valiokunta mainitsee eräänä alana kansallisen ilmastostrategian vaatimukset. Korkeakoulujen perusrahoitus on korjaantumassa, mutta ongelmana on opetukseen ja sen kehittämiseen osoitettavat resurssit. Valiokunnan mielestä tutkimukseen ja kehitykseen tulee osoittaa voimavaroja vakaasti ja pitkäjänteisesti. Taloudelliset suhdannevaihtelut eivät saa luoda tutkimusrahoituksen jatkuvuuteen epävarmuutta.

#### *Kansainvälistyminen*

Viennin ja kansainvälistymisen edistämistä selvittänyt toimikunta on saanut valmiiksi mietintönsä: "Suomalainen intressi peliin vienninedistämässä". Siinä on tarkasteltu viennin ja kansainvälistymisen edistämistä yritysten ja yhteiskunnan kannalta lähtökohtana suomalainen intressi. Toimikunnan työssä on tullut esiin puutteita eri toimijoiden välisessä yhteistyössä ja näiden tarjoamien palveluiden koordinoimisessa. Toimikunta on ottanut myös kantaa TE-keskusten ja Finpron sekä kauppa- ja teollisuusministeriön ja ulkoasianministeriön tarjoamien palveluiden järjestämiseen ja kehittämiseen tulevaisuudessa. Toimikunta selkiyttäisi näiden välistä vastuunjakoja, mutta samalla peräänkuuluttaa järkevämpää strategiaa kehitystyöhön.

Valtion talousarvioesityksessä on avustussuunnitelma ulkomaankauppaa edistäville järjes-

töille ja Finpro ry:lle (32.50.41). Avustettavat järjestöt toteuttavat kansainvälistymispolitiikan tavoitteita tarjoamalla pk-yrityksille neuvonta- ja asiantuntijapalveluita kansainvälisessä kilpailutilanteessa toimimiseen. Tuen käytön painopisteenä ovat lisäksi järjestöjen oman palvelutarjonnan sisällön kehittämishankkeet.

Valiokunta pitää tärkeänä, että toimikunnan mietinnön pohjalta ryhdytään pikaisesti korjaamaan havaittuja puutteita ja kehittämään eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja työnjakoa. Valtion organisaatioiden ohella myös Finpro ry:n toimintaa avustetaan huomattavissa määrin julkisin varoin.

Talousvaliokunnan näkemyksen mukaan euroon siirtyminen luo uusia laajentumismahdollisuuksia jo kansainvälistyneelle teollisuudelle sekä myös pienelle ja keskisuurelle yritystoiminnalle. Näiden mahdollisuuksien hyödyntämisen edistämiseksi valiokunta katsoo, että kansainvälistymisen edistämismomentin määrärahaa käytetään tehokkaasti toiminnan yleisten tehostamispyrkimysten ohella. Tämä tarkoittaa myös palveluverkon riittävää kattavuutta.

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Leena Luhtanen /sd  
vpj. Mari Kiviniemi /kesk  
jäs. Janina Andersson /vihr (osittain)  
Jouni Backman /sd  
Klaus Hellberg /sd  
Susanna Huovinen /sd  
Mikko Immonen /vas  
Reijo Kallio /sd  
Marja-Leena Kemppainen /kd

#### *Kauppojen investointituki*

Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2002 ei ole ehdotettu määrärahaa haja-asutusalueiden pienkauppojen investointitukeen.

Talousvaliokunta pyytää valtiovarainvaliokuntaa selvittämään tällaisten kauppojen muun muassa hygieni- ja terveysvaatimusten edellyttämät investointitarpeet. Valiokunnan käsityksen mukaan maaseudulla on kauppia, joilla ei ole omia varoja välttämättömiin investointeihin. Varojen puuttuessa kauppa, jolla muutoin saat- taisi olla edellytykset jatkuvaan kannattavaan toimintaan, joudutaan sulkemaan.

#### *Lausunto*

Lausuntonaan talousvaliokunta kunnioittavasti esittää

*että valtiovarainvaliokunta valtion talousarvioesitystä käsitellessään ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.*

Kalervo Kummola /kok  
Pekka Kuosmanen /kok  
Mika Lintilä /kesk  
Olli Nepponen /kok  
Antti Rantakangas /kesk  
Ola Rosendahl /r  
Mauri Salo /kesk  
Juhani Sjöblom /kok  
vjäs. Veijo Puhjo /vas (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eelis Roikonen.